

UZZIŅAI

Tagad neizdarīs, vēlāk maksās vairāk

Kanalizācija ir inženierbūvju un pasākumu komplekss, kas paredzēts notekūdeņu organizētai savākšanai to rašanās vietās un aiztransportēšanai pa cauruļvadiem uz attīrīšanas ietaisēm, to attīrīšanai, dezinficēšanai, derīgo vielu utilizēšanai un izlaidei dabīgā ūdenstilpē.

(Citāts no V.Lediņa grāmatas "Ūdensapgāde un kanalizācija")

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem visa Latvijas teritorija ir noteikta par īpaši jutīgu un uz to attiecas paugstinātas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai.

"Problēmas notekūdeņu apsaimniekošanā ir zināmas jau gadiem, un tās sakārtošanā valstī gadu gaitā ir ieguldīts viens miljards eiro. Lai gan pašvaldības īstenojušas vērienīgus projektus centralizēto notekūdeņu sistēmu izbūvē, mājāsaimniecības nesteidz pieslēgties izbūvētajiem centralizētajiem kanalizācijas tīkliem un turpina izmantot savas decentralizētās kanalizācijas sistēmas. Atsevišķās apdzīvotās vietās jaunajiem kanalizācijas tīkliem nav pieslēgusies pat neviena mājāsaimniecība," tā uzsver Valsts kontroles ziņojumā pēc revīzijas desmit pašvaldībās. Jāpiebilst, ka kanalizācijas tīkli tiek būvēti par Eiropas Savienības (ES), valsts un pašvaldību budžeta līdzekļiem, bet pieslēgums līdz mājāsaimniecībai jāizbūvē iedzīvotājiem par saviem līdzekļiem.

Revīzijā konstatēts, ka pašvaldībās ieguldītais nav devis cerēto rezultātu, jo izbūvētā notekūdeņu savākšanas infrastruktūra pilnībā netiek izmantota. Desmit pārbaudītajās pašvaldībās divas trešdaļas mājāsaimniecību izmanto kādu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām, tikai 26 % šo mājāsaimniecību notekūdeņu nonāk pašvaldību izbūvētajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās. "ne pašvaldībām kā notekūdeņu apsaimniekošanas organizatorēm, ne Vides un reģionālās attīstības ministrijai kā vides politikas īstenošanai nav informācijas par to, kur paliek līdz pat 74 % decentralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņu. Arī šie notekūdeņi ir regulāri jāsavāc un jānovada attīrīšanas sistēmās, taču revīzijā konstatētais liecina, ka tas tā nenotiek un ka šī problēma ilgstoši netiek risināta," rakstīts ziņojumā.

Vēl ziņojumā teikts: "Pašvaldības nosaka nepamatotu maksu par notekūdeņu izvešanu – tā būtiski pārsniedz pakalpojuma faktiskās izmaksas. Tas nemotivē iedzīvotājus izvest decentralizētajās kanalizācijas sistēmās savāktos notekūdeņus. Arī revīzijas laikā pašvaldībās konstatēta nepamatoti augsta maksa par notekūdeņu izvešanu (līdz pat 75,48 eiro par mucu (4–5 m³)) no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām (krājvertnēm). Ņemot vērā izvešanas biežumu – līdz pat 12 reizēm gadā, revidentu ieskatā nemotivē iedzīvotājus nepieļaut neatfīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē." □

"Cēsu pilsētas SIA "Vinda" daudz ieguldījusi, lai izbūvētu pilsētas kanalizācijas tīklus. Tas izdarīts gan ūdenssaimniecības attīstības projekta trešās, gan piektās kārtas ietvaros, radot iespēju pievienoties centralizētajiem tīkliem.

Šo priekšrocību vēl nav izmantojušas 95 mājas. Ūdenssaimniecības projektos ieguldīts gan apjomīgs valsts budžeta, ES fondu finansējums, gan uzņēmuma līdzekļi. Aicinām iedzīvotājus apzināties, ka pievienošanās centralizētajiem ūdensvada un kanalizācijas tīkliem ir ilgtermiņa ieguldījums, veicot vienreizēju ieguldījumu šodien, būs ietaupījumi nākotnē un ir dota artava tīras vides saglabāšanai vietā, kurā dzīvos bērni un mazbērni," stāsta SIA "Vinda" valdes priekšsēdētājs, direktors **VARIS ĀDAMSONS.**

Kopumā ūdenssaimniecības sakārtošanas projektos ieguldīti 17,4 miljoni eiro, investīciju projekti Cēsīs īstenoti jau no 1994.gada. Izbūvētas un rekonstruētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, atdzelzotava, ierīkoti jauni ūdens urbūmi, izbūvēti ūdensvada tīkli - 15km, kanalizācijas tīkli - 27 kilometri, jauni spiedvadi 6.3 kilometru garumā, veikti citi ieguldījumi, lai iedzīvotājiem nodrošinātu iespēju saņemt mūsdienu prasībām atbilstošu pakalpojumu.

Cēsu ūdenssaimniecības attīstības projekta piektajā kārtā viens no nosacījumiem, lai saņemtu ES finansējumu, – centralizētajai

kanalizācijai jāpieslēdzas visām mājām, kuru ielās tā ievilkta. "Rūpīgi izvērtējam prioritātes un iekļāvam tikai ielas, kur visi iedzīvotāji piekrita pievienoties, pavisam 31 adreses. Iepriekš katras mājas īpašnieks aizpildīja anketu un parakstījās, apsolot namu pievienot izbūvētajiem tīkliem, bet piecu māju īpašnieki to vēl nav izdarījuši. Projekts beidzas nākamgad, ja viņi to neizdarīs, būs jāatmaksā ES līdzfinansējums," atgādina "Vindas" valdes locekle, tehniskās daļas vadītāja Vija Šveice un piebilst, ka visiem, kuriem projektā nodrošināta iespēja pieslēgties, bet tas nav izdarīts, vismaz reizes trīs nosūtītas informatīvas vēstules.

Izmaksas, lai pieslēgtos centralizētajai kanalizācijai, ir dažādas, tie var būt 50 līdz simts eiro par metru. "Katrai mājai sava situācija. Pirms ierīkot centralizētos tīklus, katrā māja apsekota, konstatēts, kur atrodas krājvertne, lai pēc tam ērtāk izbūvēt izvadus," uzsver V.Ādamsons.

Ministru kabineta noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu un pašvaldības Saistošie noteikumi paredz, ka līdz 2021.gada 31.decembrim visām mājāsaimniecībām, kuras nav pieslēgušas centralizētajai kanalizācijai, jābūt izbūvētām hermētiskām notekūdeņu krājvertnēm, septiņiem vai bioloģiskajām attīrīšanas iekārtām. Un tiem jābūt reģistrētiem decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistrā, kuru uztur SIA "Vinda". "Vairākkārt esam lūguši īpašniekus sniegt informāciju un aizpildīt apliecinājumu par decentralizēto kanalizāciju, taču atsauce nav liela," bilst V.Ādamsons un pastāsta, ka patlaban reģistrā ir 108 adreses, bet pilsētā ir 368 mājas, par kurām zināms, ka tajās ir decentralizēta kanalizācija. Pārsvārā no privātmājām, ku-

rām ir notekūdeņu krājvertne, kanalizāciju izved divas reizes gadā, reti biežāk. Asenizācijas pakalpojuma sniedzējiem ir informācija, cik no kuras mājāsaimniecības tiek izvests. Rēķins vienkāršs – cik ūdens patērē, tik jāizved. Divi cilvēki mēnesī vidēji patērē piecus sešus kubikmetrus ūdens, arī krājvertnes ir apmēram tik lielas, tāpat būtu jāizved reizi mēnesī. Ja tā nenotiek, krājvertne nav hermētiska, notekūdeņi iesūcas zemē un piesārņo gruntsūdeņus.

Vērts parēķināt, vai izdevīgāk pieslēgties centralizētajai kanalizācijai, vai izbūvēt prasībām atbilstošas notekūdeņu krājvertnes, septiņus vai rūpnieciski izgatavotas individuālās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas. Kā redzams "Vindas" cenrādī, vienas piecu kubikmetru mucas sadzīves kanalizācijas izvešana maksā 37 eiro. Nemaz ne reti "Vindai" zvana kāds cēsnieks, sūdzoties, ka kaimiņam izsmēlamā bedre plūst pāri un piesārņo viņu teritoriju. Tas jau ir pārkāpums, par ko pienākas sods.

Cēsīs ierīkot centralizētus tīklus ir dārgi. Pilsēta ir paugurainā vietā, nomalēs māju maz. "Arī īstenojot Eiropas Savienības līdzfinansētos projektus, ir nosacījums, ka tīklus nedrīkst izbūvēt vietās, kur nav esošas apbūves, jo tas būtu izdevīgi kādam attīstītājam un būtu ieguldījums privātā īpašumā," pastāsta V.Šveice, bet V.Ādamsons piebilst, ka "Vinda" bija plānojuši ūdenssaimniecības attīstības projekta 6.kārtu. "Izrēķināts, ka Vidzemē ekonomiski pamatoti izbūvēt centralizētās kanalizācijas tīklus, ja uz vienu iedzīvotāju, ne mājāsaimniecību, iegulda 3400 eiro. Tā ir liela summa, bet Cēsīs tajā nevar iekļauties, jo attālumi starp ēkām ir ļoti lieli," skaidro V.Ādamsons. □

Arī birokrātija attur

Līgatnes pilsētā 98 procentiem visu īpašumu ir iespējas pieslēgties centralizētajai kanalizācijai. Taču kalnainajā pilsētā ir atsevišķas vietas, kur ekonomiski izdevīgāk ir ierīkot individuālās krājvertnes.

"Līgatnes pilsētā tikai viena daudzdzīvokļu māja nav pievienota centralizētajai kanalizācijai. Vai to darīt - tas mājas īpašnieku kopīgs lēmums un darbs, jāiegulda diezgan lieli līdzekļi, lai izbūvētu pievadu. Domē saņemts iesniegums, lai finansiāli atbalstām. Vērtēsim situāciju. Kad šī māja pievienosies, to būs izdarījušas visas daudzdzīvokļu mājas pilsētā," stāsta Līgatnes novada vadītājs **AINĀRS ŠTEINS.** Var vien atgādināt, ka līdz 2011.gadam Līgatnes pilsētā tikai 24 procentiem daudzdzīvokļu māju bija centralizēta kanalizācija.

Augšlīgatnē jau vēsturiski, veidojoties apbūvei, tika nodrošināta ūdens piegāde un kanalizācijas novadīšana. Pēdējos gados izbūvēti vairāki jauni tīklu atzari. "Līgatnieši šo iespēju izmanto," uzsver novada vadītājs.

A.Šteins arī uzsver, ka tieši individuālo māju īpašnieki izvērtē, cik jāiegulda, lai pieslēgtos centralizētajiem tīkliem. "Tā ir valsts, ne tik daudz iedzīvotāju problēma. Pieslēgšanās ir

dārga, un vēl ir birokrātija," uzsver novada vadītājs. Vispirms jāsaņem tehniskie noteikumi, jāgatavo tehniskā dokumentācija, tad jāievada BIS sistēmā, kur izvērtēs un dos saskaņojumu. Rakšanas darbus pats veikt nedrīkst, jo pieslēgums ir uz ielas – pašvaldības zemes - un notiek pieslēgšanās centralizētajam tīklam.

Vienkāršotās būvniecības ieceres saskaņojumam būtiski, ka, pats rokot, var nodarīt kaitējumu kabeļiem, kas nepieder mājas īpašniekam. "Izrakt dažus metru tranšeju pāris vīri ar lāpstām var ātri. Ja iedzīvotājam jāiegulda daudzi simti eiro, saprotams, ka viņš domā. Protams, ceļot jaunu māju, kanalizācijas ierīkošanas izdevumi nav lieli," pārdomas izsaka pašvaldības vadītājs un uzsver, ka pašvaldībām pēc gada būs vēl viena kontroles funkcija – kur paliek sadzīves notekūdeņi.

Pašvaldības Saistošie noteikumi nosaka, ka katram īpašumam ir jānodrošina kanalizācijas notekūdeņu savākšana un attīrīšana. Pašvaldības kapitālsabiedrība SIA "Līgatnes komunālserviss" piedāvā asenizācijas pakalpojumu. Piecu kubikmetru mucas izvešana maksā 60 eiro. Šogad izvestas 164 mucas, bet pērn 107 visa gada laikā. □

Problēmu ļoti daudz

"Valsts kontroles ziņojums ir korekts. Taču problēmas risinājumam nepieciešama ilgtspējīga politika un sistēmiska pieeja," saka Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) priekšsēža padomnieks tautsaimniecības jautājumos **AINO SALMIŅŠ.**

LPS un Latvijas Ūdensapgādes un kanalizācijas uzņēmumu asociācija izvērtēja Valsts kontroles revīzijas secinājumus un nozāres problēmas. Ūdenssaimniecības pakalpojumu un investīciju plānošanas politika ir radījusi situāciju, kurā plānošana galvenokārt atkarīga no Eiropas Savienības finansējuma. Līdz ar to attīstības projektu ieceres atbilst ES kritērijiem, bet nepietiekama finansējuma dēļ netiek pilnībā īstenotas.

"Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas

izstrādātajā Notekūdeņu apsaimniekošanas investīciju plānā 2021.-2027.gadam aplēsts, ka notekūdeņu apsaimniekošanas nodrošināšanai nepieciešami 518 559 279 eiro. Šobrīd nauda ir tikai septiņi procenti no vajadzīgā," stāsta A.Salmiņš un piebilst, ka līdz šim politika apzināti virzīta uz to, lai iedzīvotāji izmantotu centralizētās kanalizācijas pakalpojumu. "Taču tarifi nav iekļauta ES fondu projekts izveidotā infrastruktūra. Tādējādi tie neatspoguļo faktiskās pakalpojumu izmaksas, ne nodrošina nepieciešamos līdzekļus to uzturēšanai un attīstībai," skaidro A.Salmiņš. Viņš atklāj vēl vienu būtisku problēmu – pirms 20 gadiem, kad tika noteiktas aglomerācijas, izstrādāts tehniski ekonomiskais pamatojums ūdenssaimniecību sakārtošanai, bija paredzēts, ka iedzīvotāju skaits palielināsies.

"Būtu jāveic revīzija, kur var atļauties ierīkot centralizēto ūdensapgādi un kanalizāciju," uzsver A.Salmiņš, atgādinot, ka jau tagad pašvaldību kapitālsabiedrībām trūkst naudas gan sistēmu uzturēšanai, gan attīstībai. Ja iedzīvotāji mājas nepieslēgs kanalizācijai, to nāksies ierīkot pašvaldību kapitālsabiedrībām, lai izpildītu ES saistības. Taču pašvaldībām naudas nav, lai līdzfinansētu šos darbus, uzņēmumiem arī. □

Lappusi sagatavoja **SARMĪTE FELDMANE**

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par materiāla saturu atbild SIA "Cēsu Druva".

MAF
Mediju atbalsta fonds